

Павлик Н. П. Рух проти ненависті / No Hate Speech Movement / Н.П. Павлик // Енциклопедія прав людини : соціально-педагогічний аспект : [колективна монографія] / кол. авт., за заг. ред. проф. Н.А. Сейко ; відп. ред. Н.П. Павлик. — Житомир : Волинь, 2014. — 220 с. — С.132-137.

РУХ ПРОТИ НЕНАВИСТІ (NO HATE SPEECH MOVEMENT) – українська національна кампанія, що є частиною загальноєвропейського руху, ініційованого Радою Європи та спрямованого на боротьбу з дискримінацією і розпалюванням ненависті в Інтернет-мережі шляхом надання молоді знань і навичок, необхідних для виявлення та протидії порушенням прав людини; проект, спрямований на інтеграцію зусиль урядових, державних і громадських організацій щодо протидії проявам мови ненависті в Інтернет-середовищі, об'єднанні зусиль зацікавлених сторін у зменшенні явищ дискримінації і порушення прав людини в медійному просторі, розвиток потенціалу молоді шляхом реалізації освітніх програм щодо виявлення і реагування на прояви дискримінації та порушення прав людини.

Загальноєвропейська кампанія «No Hate Speech Movement» об'єднує близько п'ятдесяти країн – членів Ради Європи, що виступають проти проявів мови ненависті (англ. – Hate Speech) в Інтернет-середовищі. Кампанія ініційована й реалізується Департаментом молоді Ради Європи з метою протидії проявам расизму і дискримінації (зокрема розпалювання ненависті) в Інтернет-мережі шляхом надання молоді можливості набувати знань і навичок, необхідних для впізнавання та протидії порушенням прав людини. В Україні кампанія називається «Рух проти ненависті», її реалізація почалася у січні 2014 року.

Основними *цілями* компанії визначено: інформування громадськості щодо сутності та форм прояву мови ненависті в Інтернеті, а також наслідків впливу мови ненависті (в деяких джерелах – мови ворожнечі) на розвиток демократії та соціально-психологічне становлення окремих людей; формування медійної та Інтернет-грамотності учнівської та студентської молоді; підтримка молоді у боротьбі за права людини; мобілізація, навчання і створення мережі онлайн-активістів із захисту прав людини; моніторинг ЗМІ щодо проявів мови ненависті та розробка інструментів для протидії ним; юридична, соціальна й психологічна підтримка жертв онлайн-

насильства, у т.ч. тих, хто страждає від проявів ненависті, дискримінації та порушення прав людини; створення умов для ефективного діалогу між європейськими країнами щодо боротьби проти ворожнечі та ненависті.

Вивчення досвіду європейських країн щодо організації та проведення національних кампаній свідчить, що визначальним є розвиток «Руху проти ненависті» у двох напрямках: онлайн активність та офлайн просвітницька робота.

Основними завданнями проведення онлайн кампанії є: привертання уваги громадськості до вирішення проблеми насильства й порушення прав людини в Інтернеті; популяризація руху серед підлітків і молоді як активних користувачів веб-ресурсів та соціальних мереж і основних поширювачів дискримінаційного контенту; створення «Гарячих ліній» для підтримки жертв насильства в Інтернет-мережі; проведення освітніх заходів щодо розуміння понять «мова ненависті», «дискримінація», «кібербулінг»; створення та поширення інформаційних й освітніх матеріалів.

Прикладами реалізації *онлайн* діяльності європейських комітетів може бути: створення національних Інтернет-платформ «Без ненависті» та спеціальних сторінок в молодіжних соціальних мережах; участь у Європейських днях дій; залучення команди онлайн активістів для відстеження проявів мови ненависті в ЗМІ; веб-активність у дискусіях, блогах, дебатах відповідно до цілей кампанії; діяльність онлайн ліній допомоги жертвам кібербулінгу та Інтернет-насильства.

Офлайн заходи спрямовані на поглиблення розуміння широким загалом концепції прав людини, державних та європейських механізмів їх захисту, інструментів протидії порушенню прав людини; розробку ефективних заходів щодо привертання уваги молоді та різних цільових груп програми, орієнтованих на їх потреби та інтереси. Приклади офлайн діяльності європейських комітетів кампанії: друк та поширення інформаційних матеріалів серед учнівської і студентської молоді; забезпечення зв'язків з громадськістю шляхом проведення прес-конференцій, рекламних акцій за темою кампанії; навчання журналістів і блогерів антидискримінаційним практикам; проведення польових досліджень щодо стану проблеми в країні та її окремих регіонах; просвітницька діяльність у загальноосвітніх та вищих навчальних закладах, у т.ч.

створення освітніх ресурсів і програм; організація молодіжних таборів, семінарів, тренінгів з протидії насильству; вуличні акції та флешмоби; тематичні мистецькі фестивалі, виставки та конкурси; спортивні події з використанням символіки кампанії.

Основним завданням кампанії в Україні наразі є *об'єднання* зусиль: 1) органів державної влади, державних інституцій та установ, покликаних реалізувати державну політику, засновану на повазі до невід'ємних прав людини та європейських цінностях; 2) громадських організацій, що працюють у сфері захисту прав людини і протидії різним формам дискримінації та, на нашу думку, є сьогодні одним з найдієвіших механізмів захисту прав і свобод українців, оскільки є більш гнучкими та мобільними у порівнянні з іншими інституціями; 3) представників різних медіа, які наразі є основним інститутом соціалізації дітей і молоді; та володіють потенціалом до формування громадської думки, що потенційно створює загрози для формування етнічних, гендерних та інших видів стереотипів, які лежать в основі дискримінації та порушення прав людини; 4) різних категорій зацікавлених людей – Інтернет-активістів, блогерів, волонтерів, людей з активною громадянською позицією, які прагнуть покращити якість життя в Україні та власними зусиллями змінити ситуацію в країні. Для цього у січні 2014 року Міністерством молоді та спорту України і ВМГО «Асоціація «КВН України» було проведено Всеукраїнський семінар, присвяченому запуску та просуванню загальноєвропейської кампанії «No Hate Speech Movement» в Україні, під час якого створено Національний комітет кампанії «Рух проти ненависті».

Вектори подальших перетворень представляють собою напрямки реалізації кампанії, що відповідають поставленим Радою Європи перед національними комітетами завданням. А саме, поширення інформації про кампанію в Україні та Європі для ознайомлення якомога більшої кількості людей з діяльністю щодо захисту прав людини в Інтернет-середовищі; про наявність європейських та українських ресурсів із правової он-лайн підтримки; про основні цілі діяльності кампанії та цінності, на яких вона заснована. Наступним завданням є популяризація основотворчих і концептуальних засад кампанії «Рух проти ненависті» – взаємоповаги прав людини в Інтернет-спілкуванні, протидії мови ненависті онлайн, створення безпечного для дітей і молоді Інтернет-середовища, протидія дискримінаційному Інтернет-контенту. Однак,

як свідчить практика діяльності національних кампаній інших країн, лише інформаційна діяльність та зв'язки з громадськістю не дозволяють досягнути поставлених цілей. Тому наступним важливим напрямком діяльності є поглиблення розуміння дітей, молоді та громади щодо сутності та змісту концепції прав людини, інструментів і документів, що забезпечують її дієвість, тощо. Для цього необхідним є проведення освітньої діяльності у середовищі дітей і молоді, що буде спрямована на розуміння ними сутності та критеріальних ознак мови ненависті, її проявів та наслідків, а також інституцій, до яких можна звернутися при виникненні загроз людській гідності.

Перетворення кампанії з декларативної на практичну й дієву можливе лише при створенні інструментів превенції, інтервенції та поственції випадків кібербулінгу та інших видів насильства в Інтернеті. Превенція (або профілактика) мови ненависті передбачає розуміння учасниками комунікацій дій та наслідків онлайн насильства та дискримінації. Інтервенція, або втручання у ситуацію насильства, розуміємо як створення Інтернет-ресурсів, що надаватимуть консультативну, психологічну та правозахисну підтримку жертвам насильства. Поственція означає наявність правових механізмів для вилучення дискримінаційного контенту з Інтернет-простору; попередження випадків повторного виникнення ситуації. Таким чином, визначені напрямки роботи та інтеграція зусиль дозволить забезпечувати захист жертв Інтернет-насильства, а також їх правовий і психологічний супровід. Представлені вектори перетворюючої діяльності дозволяють визначити два напрями реалізації кампанії: онлайн і офлайн, кожний з яких має свої переваги та недоліки, тому повинні реалізовуватися комплексно. Зокрема, перевагами онлайн роботи вважаємо її територіальну, часову, вікову доступність, можливість збереження конфіденційності, низьку собівартість (у порівнянні з офлайн заходами), можливість залучення великої кількості людей. Однак, варто відзначити, що при цьому існують певні небезпеки і недоліки – так, підвищується кількість махінацій, дії можуть бути неглибокими, немає можливості відстежити реальні результати та рівень їх ефективності. Офлайн заходи, натомість, дозволяють забезпечувати зворотній зв'язок про перебіг заходів та їх ефекти, дозволяють бути більш особистісно орієнтованими на потреби та світогляд кожного окремого учасника, дозволяють поглиблювати рівень реалізації завдань

кампанії. Однак, така офлайн діяльність обмежена за кількістю учасників, за фінансовими та іншими типами ресурсів. Отже, є важливим поєднання обох видів активності для забезпечення сталих результатів кампанії.

Ще одним інструментом реалізації кампанії є використання наявних європейських ресурсів її проведення. Зокрема, на офіційному європейському сайті кампанії існують розроблені механізми популяризації руху (наприклад, відео- та фотоінформація), є можливість підписатися до участі в кампанії та доєднатися до загальноєвропейського руху. Крім того, існує цікава можливість долучитися до днів європейської активності, які передбачають одночасні дії усіх національних комітетів різних країн. Зокрема, є можливість поширення інформації про українські заходи на європейському рівні, а також пошуку партнерів для реалізації спільних цілей кампанії.

Діяльність кампанії дозволить створити загальноукраїнську мережу організацій, що забезпечить об'єднання ресурсів та зусиль у протидії різним видам дискримінації. Зокрема, створений сайт кампанії дозволить забезпечити її інформаційний компонент, використовувати та обмінюватися інформаційними матеріалами, залучати нових людей до участі в кампанії. Вважаємо за важливе і потрібне забезпечити можливість поширення інформації на сайтах організацій – учасників національного комітету щодо змісту та цілей кампанії «Рух проти ненависті», а також конкретних заходів з реалізації кампанії. Крім того, великий ресурс для реалізації програми кампанії мають соціальні мережі, які є провідним середовищем спілкування молоді. Тому вкрай важливо популяризувати кампанію та її можливості в соціальних мережах.

Крім того, створення Національного комітету як координаційного органу руху дозволить забезпечити адміністративну підтримку кампанії та її практичним заходам. Зокрема, включення до Національного комітету міністерств та органів державного управління дозволить документально й адміністративно забезпечити заходи у сфері освіти, спорту, культури і т.д. Відповідно, до українського Національного комітету Руху проти ненависті ввійшли: Міністерство молоді та спорту України, Міністерство соціальної політики України, Секретаріат уповноваженого України з прав людини, Міністерство закордонних справ України, Міністерство освіти та науки України, Міністерство культури України, Всеукраїнський центр фізичного здоров'я населення

«Спорт для всіх» і Комітет з питань стадіонів та безпеки проведення змагань Федерації Футболу України.

Зрозуміло, що діяльність кампанії та комітету буде неефективною, якщо не дозволить забезпечити практичні дії відповідної тематики на рівні конкретних організацій – міжнародних, всеукраїнських, регіональних, місцевих. Дії будуть тим більше ефективними, якщо охоплюватимуть усі сфери та галузі, дотичні до проблематики. Зокрема: у сфері освіти – проведення неформальних освітніх заходів з висвітлення сутності та змісту дискримінації, прав людини, мови ненависті та інших основних категорій; у сфері молодіжної політики – створення умов для діяльності громадських організацій, студентських та молодіжних об'єднань на засадах загальнолюдських цінностей; у сфері інформації та комунікацій – навчальна робота з журналістами проти поширення стереотипів та розповсюдження дискримінаційних практик; у правовій сфері – підтримка правозахисних організацій, поширення інформації про права людини та інституції, що їх захищають, індивідуальний супровід осіб, що страждають від порушення прав людини, їх адвокативна підтримка; у сферах культури і спорту – популяризація назви кампанії, її сайту та основних ідей під час масових культурних і спортивних подій, оскільки вони об'єднують велику кількість дітей та юнацтва та дозволяють здійснювати просвітницьку та популяризаційну роботу, спираючись на творчий потенціал молоді.

Література

1. Офіційний сайт кампанії «Рух проти ненависті» в Україні. — Режим доступу : <http://nhsm.info/>.
2. Офіційний сайт кампанії Ради Європи «No Hate Speech Movement». Режим доступу : <http://www.nohatespeechmovement.org/>.

© ***Надія Павлик***